I ГОДИНА ТЕХНИЧКЕ ВЕЛИКЕ ШКОЛЕ У ПРОШЛОЈ ГОДИНИ

Стварност налаже

— и од оваквих студената створити одличне инжењере

ТВШ — проблем I године

Мере које спроводе управе факултета, ректорат и Организација Народне омладине на Техничкој великој школи у новој години, у оквиру рада са студентима прве године, не показују неку огромну забринутост нити појачану бригу. Међутим чињенице говоре да би за то било много разлога. Ево какве су то чињенице.

На првој години Технолошког факултета (који се рачуна далеко најбољим по резултатима) после септембарског испитног рока од 174 студента, 71 или 41% студената, дало је математику, 61 или 35% физику. Од 174 студента 85 су понављачи, од којих 63 ни после четири испитна рока није дало математику. Од нових студената (89), свега 5 ликвидирало је годину, а 16 дало све матичне предмете.

Од 77 студената I године Рударског факултета, после септембарског испитног рока свега 19 или 25% студената положило је математику, а 24 или 31% физику. Од укупног броја положило је све предмете свега 8 или 10% студената, а све матичне предмете 18 или 24% студената.

Студенти прве године Геолошког факултета показали су свакако најлошије резултате. Тако на пример од 250 студената после септембарског испитног рока математику је положило свега 35 или 14% од свих студената!

Са сличним, или још горим, резултатима сусрећемо се и на Електро факултету. Од 154 студента, колико их је било на I години, положило је све испите само 25 студената (од тога 11 понављача). Од укупно 711 испита остало је после септембра 310 неположених. До сада је положило математику, статику и физику, тј. најважније предмете прве године, око 40% студената.

Ни један студент прве године Машинског факултета (без понављача) није дао све испите, док их је свега 13 положило матичне предмете. Од њих 200 није 111 положило математику. Од понављача 162 или 87% студената није положило математику, а све испите (од 200 понављача) — у четири испитна рока — „успело" је да положи укупно 14 студената.

45—50% свих студената понавља годину

Ако се сви ови подаци мало проанализирају и ако се претпостави да ће у октобру, који је последњи испитни рок за ове студенте, још 10% студената ликвидирати годину, (што је врло оптимистички рачун), излази да ће 45 до 50% свих студената прве године на свим факултетима Техничке велике школе понављати годину!

Наш лист је, анализирајући резултате рада на првим годинама Универзитета и Медицинске велике школе, већ дао своје мишљење по питању основних узрока оваквог успеха односно неуспеха. Зато ми у овом чланку нећемо дубље залазити у ниједан од оних општих фактора и мера који су условили неуспех, или који су недовољно и лоше коришћени (начин прихватања нових студената, систем стипендирања као стимуланс учења, политички рад са студентима итд.). Ми ћемо бацити на дискусију само оне узроке који имају специфичан карактер на факултетима Техничке велике школе и оне који су за те факултете од нарочитог значаја.

Корен неуспеху треба тражити у средњим школама

Свакако основни узрок лошим резултатима јесте слаб квалитет средњошколаца, односно њихово, — у овом конкретном случају —, недовољно познавање математике. Само летимичан поглед на наставу у средњим школама рећи ће нам и зашто је то тако. После рата повећао се огромно број средњих школа, што је условило, пре свега, развлачење већ постојећег броја наставника математике на нове школе. Пошто број нових наставника (дипломираних студената Природно-математичког факултета), није могао попунити наставне рупе у наставничком кадру математике, то су тај предмет приморани предавати и они наставници којима он није главни. Логично је да се снижавањем самог квалитета наставног кадра морао снизити и квалитет знања средњошколаца. Но то није све. Пре рата потребе за

(Наставак на другој страни)

Народни студент

ОРГАН НО СРБИЈЕ НА БЕОГРАДСКОМ УНИВЕРЗИТЕТУ И ВЕЛИКИМ ШКОЛАМА

ГОДИНА XII БР. 26

★

ЛИСТ ИЗЛАЗИ ЈЕДАНПУТ НЕДЕЉНО

★

ЦЕНА БРОЈУ 3 ДИНАРА

★

БЕОГРАД, 23-X-1950 ГОД.

НА ДИСКУСИЈУ

ЗА ИЛИ ПРОТИВ СЛОБОДНИХ РОКОВА

Трећи пленум ЦК КПЈ побудио је живу дискусију, па и акцију са свих страна, у циљу унапређења нашег школства. Разрађујући одлуке Трећег пленума саветовање ректора, декана свих факултета у Београду и претставника Министарства за науку и културу Н. Р. Србије у априлу ове године донело је низ важних—начелних одлука о најактуелнијим питањима (дискутовано је о раду катедри, постављен је задатак растерећивања наставног програма и планова, задатак консолидације режима студија и сл.). Све те и друге мере претстављају корак у даљој демократизацији живота универзитета и великих школа.

Време протекло од саветовања до данас прилично је кратко да би се могло потпуно говорити о конкретним резултатима. Како се те одлуке које за нас имају велику важност задржавају и на режиму студија и ми желимо као студенти, да о томе нешто кажемо. Сматрамо да је режим студија неопходан, али да он трпи од извесног шаблона.

Да у нашим правилницима има шаблона говоре нам две ствари: на свим факултетима Универзитета, а и на свим годинама појединих факултета (зашто баш свугде), постоји раздеоба предмета на „матичне" и нематичне. Матични предмети би требало да буду само они који условљавају полагање других предмета за које је потребно предзнање из „матичног" предмета, а не и они предмети за које влада мишљење да су „тежи" или „лакши", важнији или „мање важнији" јер је та подела субјективна и штетна. Редовни предмети који се уче на факултету или су потребни или их треба одбацити као непотребне. Мислимо да не би требало стварати вештачке „матичне" предмете због неког „принципа". То би требало имати у виду при наредној ревизији правилника.

На свим факултетима постоје само три испитна рока: редовни, поправни и условни. Никаквих слободних рокова за сада нема, сем на неким факултетима за апсолвенте. О слободним роковима се дискутовало и дискутује у нашој организацији. Мишљења су често подељена. Слободни рокови били су неко време у општој пракси **за све** предмете и **све године**, али су показали своју слабост и укинути су. Ми нисмо за такву врсту слободних рокова који дезорганизују наставу. За три године од укидања **таквих** слободних рокова наша настава је врло много напредовала, катедре добиле све одређенију организациону форму, а школа донекле устаљен лик. Да би се то постигло било је потребно: повећати материјалну базу студирања, написати и штампати низ нових уџбеника и подићи бројно нови предавачки и асистентски кадар, а са друге стране и наша организација требало је да изврши велики напор да васпита своје чланство као марљиве раднике, — то све је условило да се правилници о режиму студија тек ове године, после овог испитног рока, могу у потпуности применити. То ће имати, несумњиво, пресудан утицај на даљи развој студија, и поред осталих фактора, имаће велику васпитну улогу међу нама. Јасно да заостали испити сметају подизању квалитета студија. Због тога смо за спровођење режима студија уз његову корекцију (не за овај рок) прво: по питању „матичних" и „нематичних" предмета и друго, за увођење, за сада, слободних рокова за све апсолвенте и студенте IV и V године, за све или за поједине предмете, већ према природи самог факултета.

Да ли дати слободне рокове и на ранијим годинама? То је сложено питање и требало би га решавати најконкретније, према самом карактеру испита, могућностима катедре, карактеру факултета и слично. Тај проблем има своју динамику која би се мењала зависно од фактора који су већ наведени. Основно је да и овде не би смео да се ремети логички ред полагања испита нити да се прекорачи рок за полагање испита предвиђен правилником.

[illegible] то је већ сада [illegible] слободне рокове IV и V години и апсолвентима? Прим[illegible] вилника у IV годину улазе само они студенти који имају положен одређен број испита. То су студенти који марљиво и плански уче. Они могу до јануара положити све заостале испите из III године, а уколико у јануару IV године стичу право на полагање неких предмета те године и њих ће моћи полагати у међувремену до јуна. Полагање тих испита неће ометати студенте да прате редовну наставу.

Уколико постоји одређени редослед полагања предмета, условљен унутрашњом логиком студија (матични предмети) студенти би се у тим случајевима морали њега придржавати.

Они поред тога морају имати положене предмете које полажу у слободним роковима у времену предвиђеном правилником.

На пример, на Ветеринарском факултету студент IV године имао би право да у међувремену полаже: патологију, патолошку физиологију, интерну клиничку пропедевтику. У колико та три испита не положи у редовним и слободним роковима до јануара, понавља. Или други случај: на Пољопривредном факултету у колико је студент IV године положио све матичне испите, а у септембру не положи заостале испите у слободним роковима до јануара, он понавља годину. Студент који би у слободном року пао на испиту могао би да тај предмет полаже тек после месец дана.

Зашто би апсолвенти требало да имају слободне рокове толико је јасно и нама и школским управама да то на овом месту није потребно образлагати.

Тачно пре годину дана Министарство за науку и културу НР Србије дало је писмену сугестију Рекорату да за апсолвенте треба увести слободне рокове. На својој седници од 11. X. 1949 године решено је да се заведу слободни рокови за апсолвенте. Чак је у решењу било да се одрже конференције и са апсолвентима. Међутим, као ни многа друга решења власти ово није спроведено у живот на свим факултетима. Таквим ставом се допринело да проблем апсолвената остане и даље актуелан на Универзитету и великим школама у Београду, где има око 6.500 апсолвената. Интересантно би било кад би се имала месечна сума која се даје на издржавање само апсолвената. А колика је тек штета што они за три и више месеци касније стижу у привреду.

Изговор да професори немају времена и да су заузети па због тога не могу да испитују у слободним роковима, пред овим нема снаге. На крају они их морају пре или после испитати. План за полагање у слободним роковима како за апсолвенте тако и за остале требало би да донесу катедре, односно наставник према својим могућностима. Сваки наставник може и треба на тај начин, било да је редовни или хонорарни, да усклади своје време и у одређене дане у месецу испита оне кандидате који полажу у слободним испитним роковима.

Ми студенти износимо свој предлог о увођењу слободних рокова за студенте IV и V године на дискусију, верујући да ће школска управа заузети најправилнији став.

С друге стране, пак, тражимо да они који доносе одређене законске форме, поштују и спроводе своје одлуке. Кршење тих одлука, као што је био случај и са решењем о успостављању слободних рокова за апсолвенте, само наноси штету угледу школске управе.

Решење о увођењу слободних рокова за апсолвенте је исправно и оно би требало да се **одмах** спроведе у живот и на оним факултетима где то до сада није био случај.

Велимир ОЛУШКИ

Приводе се крају радови на згради Академије наука

Дебатни клубови на филозофији

Богатство разноврсних и занимљивих тема

Омладинска организација заузима посебно место у борби за социјалистичку демократију борећи се за демократизацију својих сопствених форми рада. Са једном од таквих новина сусрешћемо се у области идеолошко-политичког рада. У прошлој школској години основна форма идеолошко-политичког рада били су разни политички курсеви који су, нема сумње, знатно допринели порасту политичко - теоретске спреме студената. Курсеви су допринели да се свака област марксизма-лењинизма потпуно и систематски проучи и на тај начин створи известан теоретски темељ који је сваком студенту понаособ омогућио да се у својој даљој личној изградњи креће самосталније и слободније. Тим новим потребама студената одговарају и нове форме идеолошко-политичког рада. Основна форма кроз коју ће се одвијати идеолошко-политички рад на Филозофском факултету биће дебатни клуб. Занимљиво је погледати репертоар плана предавања како централног дебатног клуба тако и његових секција, њега карактерише богатство разноврсних и интересантних тема које по актуелности своје проблематике заслужују најозбиљнију пажњу. Ради илустрације навешћемо неколико њих и истовремено истаћи ћемо и проблематику коју оне нужно собом носе.

Централни дебатни клуб има у плану за новембар месец предавање са дискусијом о уџбенику „Теорије књижевности" од Тимофејева. Позната је чињеница да се у последње време у нашим уметничким листовима и часописима покреће извесна важнија теоретска питања из области уметности (као на пример „Шта је типично", „Може ли се говорити о социјалистичком реализму", „Одредба реализма односно романтизма", итд.). Извесна теоретска непречишћеност појмова по овим важнијим проблемима несумњиво постоји не само у редовима љубитеља уметности, него и у редовима оних који се сматрају позвани да те проблеме решавају. Питање социјалистичког реализма просто је у последње време постало проблематично. Постоји мишљење да се уопште не може ни говорити о социјалистичком реализму, као што се не може говорити ни о „социјалистичком ручку" (Бранко Ћопић). Поред тога чине се озбиљни покушаји да се да конкретна марксистичка одредба реализма (филозофски институт филозофског факултета). С друге стране, познато је, да је Тимофејев у своме уџбенику учинио озбиљне погрешке скоро по свим овим горућим проблемима теорије литературе. Пошто је изнео доказе који по њему јасно говоре о једностраности реализма као методе с једне, и једностраности романтизма као методе с друге стране, даје овакву дефиницију социјалистичког реализма:

„У том погледу метод социјалистичког реализма јесте метод који **као да синтетише** методе који су му претходили, **скупља у себе оно што је најбоље**, у њима, претставља нови и виши степен развитка уметности".

Ако се прочита ова дефиниција социјалистичког реализма може се доћи до закључка да у њој постоје извесна места која у најмању руку захтевају озбиљну дискусију. У вези са овом дефиницијом одмах искрсавају три важнија питања за дискусију. Прво, да ли је правилно реализам, романтизам и социјалистички реализам третирати искључиво као методе уметничког стваралаштва, т.ј. није ли то у стилу методологизма који се угнездио у совјетској филозофији; друго, није ли то механицизам ако се социјалистички реализам дефинише као синтеза (не дијалектичка) двеју претходних метода (Јефимов је имао предност у томе што је говорио о дијалектичком јединству романтизма и реализма, о дијалектичкој а не обичној, простој синтези) и, треће, да ли се уопште може говорити о социјалистичком реализму као новом методу уметничког стваралаштва?

Све су то важни моменти који ће нужно искрснути у дискусији о уџбенику Тимофејева. Према томе, проф. Видо Латковић који ће држати предавање на дебатном клубу има не мали и не тако лак задатак

(Наставак на другој страни)

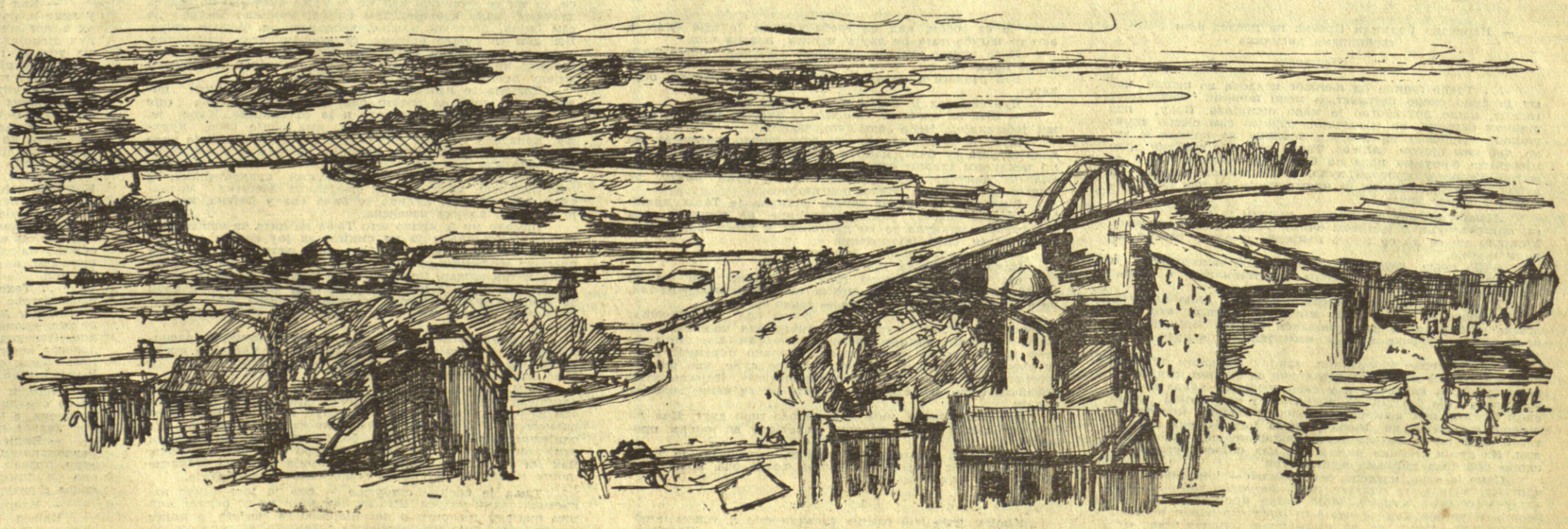

НА СВОЈОЈ СВЕЧАНОЈ СЕДНИЦИ ПЛЕНУМ НАРОДНОГ ОДБОРА ГРАДА БЕОГРАДА, 20 ОКТОБРА, ЈЕДНОГЛАСНО ЈЕ УСВОЈИО ОДЛУКУ О ГЕНЕРАЛНОМ УРБАНИСТИЧКОМ ПЛАНУ УРЕЂЕЊА ГРАДА БЕОГРАДА. ПРЕМА ПЛАНУ БУДУЋА ГРАДЊА ТРАЈАЋЕ 20 ГОДИНА, А ВЕЛИЧИНА НАСЕЉА ОДГОВАРАЋЕ ПОТРЕБАМА МИЛИОНСКОГ ГРАДА. ПЛАН ЈЕ ПОСТАВЉЕН ПЕРСПЕКТИВНО БЕЗ ПОТПУНОГ РЕШАВАЊА СВИХ ДЕТАЉА.

НАРОЧИТО СУ ЗАНИМЉИВА РЕШЕЊА ЖЕЛЕЗНИЧКОГ САОБРАЋАЈА, ПРИСТАНИШТА, ВЕЛИКОГ РАТНОГ ОСТРВА, ИЗГРАДЊА НОВОГ БЕОГРАДА, итд. И НАШ СТУДЕНТСКИ ГРАД ЗАУЗИМА ЗНАЧАЈНЕ ПОЗИЦИЈЕ У ПЛАНУ.

УНИВЕРЗ. БИБЛИОТЕКА „ВЕЛИКО ВАСИЋ"

СТВАРНОСТ НАЛАЖЕ

(Наставак са прве стране)

високо квалификованим кадровима (са универзитетском спремом) биле су релативно мале. Отуда су на техничке факултете одлазили само они, који би показали изразити таленат за те гране науке. И управо због тога нису се осећали недостаци у квалитету знања математике просечног средњошколца. Данас, кад су потребе за високо квалификованим кадровима такве, да се на пр. на београдски Универзитет и Високе школе у овој години уписало више студената него што их је матурирало на свим средњим школама у НР Србији, тај проблем нарочито долази до изражаја. Питање доношења солидног знања математике из средње школе, постаје **услов** за успех на факултетима Техничке велике школе. Без солидног знања средњошколске математике, нема доброг студента Техничке велике школе. Значи, треба још у средњој школи развити код ученика љубав према предметима који им боље „падају" (те склоности се у главном каналишу на друштвене науке, природне науке, технику итд.). Отуда произилази и посебан, одговоран задатак наставника и наставничких савета да склоности појединих ученика према неким предметима (у нашем случају конкретно према математици), каналишу у смислу повећавања интереса појединаца за те предмете. Већ од VI разреда требало би неговати такве посебне склоности ученика дајући им потстрека, па и пронаћи форму да се ученици присиле да те предмете више и темељитије уче. Тако би се постигле две ствари, прво, средњошколци би се већ у VI или VII разреду гимназије одлучили шта да студирају, и, друго, они би се за те студије много солидније припремили.

Посебан проблем у вези са квалитетом средњошколаца јест ниво стручног знања и педагошке спреме наставника. Чињеница да ове године око 40 до 50% свих студената Природног математичког факултета понавља годину, не даје најбољу перспективу за решење овог врло важног проблема. Толико о средњим школама.

Али, можемо ли чекати 10 година

Један наставник Техничке велике школе изјавио је недавно да је за решење проблема квалитета средњошколаца потребно десетак година. То је више или мање тачно. Но наша привреда не може толико чекати. Нама су хитно потребни инжењери и то одлични инжењери. Дакле, треба поћи од конкретне стварности. Морамо створити одличне инжењере и од овог данашњег материјала. Како се према том задатку односе школске управе на Техничкој великој школи? Већ је у почетку речено да се стиче утисак као да прошлогодишњи неуспех студената првих година не забрињава много школску управу. Међутим управо они треба да сносе главну одговорност за извршење плана кадрова. То значи да није довољно рећи да је квалитет средњошколаца лош и тиме оправдавати све (каквих тенденца има) већ и од тога треба поћи и уложити огроман напор да се и из овог материјала створе добри кадрови. То значи да је — полазећи од конкретне стварности, — основни задатак повећање одговорности катедри, наставног и помоћног наставног особља и уопште школских власти. Мерило њиховог рада могу бити само резултати. А прошлогодишњи резултати (па ни они ранијих година) нису најбоља сведоџба.

Каква искуства треба извући из досадашњег, а нарочито прошлогодишњег рада? Таквих искустава има много. Ми ћемо овде набацити само најважније.

Како да ускладимо ниво знања математике (што је основни проблем на првим годинама факултета ТВШ) којег средњошколац доноси из средње школе са наставним програмом факултета? Ми овде можемо само поновити питање које смо поставили и у анализи рада на Универзитету. Да ли је могуће у конкретној ситуацији изменити наставни програм из математике I? Не сматрамо, наравно, да се ниво изучавања математике спусти. Не, ми сматрамо да је потребно и нужно, узимајући у обзир чињеницу да је ниво знања математике код студената првих година врло низак наставни програм математике у првом семестру нешто спустити, да би га касније подигли на исти ниво. Конкретно ми предлажемо да се у првом семестру више предавања искористи на обнављање, учење и суштинско схватање неких тежих партија из средњошколске математике (из тригонометрије и аналитике — на пр. интеграли, вектори итд.). То је због тога што би се у случају да се тај ниво из почетка спусти, већем броју студената било омогућено — с обзиром на поступност — да дође до краја студија. Међутим, ма да овај предлог не садржи никакву тенденцију спуштања нивоа будућих инжењера, њему се, због некаквих „принципа" одлучно супротстављају и неки одговорни другови из Савета за високе школе НР Србије. Нас занима — одакле тај став.

Прикупљајући податке за ову анализу, редакција је у више наврата добила жалбе на критериј и став појединих наставника на испитима. Наводи су испитани и може се рећи да и ту леже разлози неуспеху. У току године било је више примера неодговорног и недругарског односа неких професора према студентима (одређивање унапред колико ће студената положити испит, омаловажавање, исход испита зависи од расположења појединих наставника), што не утиче позитивно на васпитање студената.

Одређени број вежби — услов за оверу семестра

Као и код изучавања егзактних наука и на факултетима Техничке велике школе, основ за стицање солидног знања јесте **свакодневан, упоран и темељит рад.** Он укључује како редовну посету предавања тако исто и посећивање вежби. На вежбама студенти продубљују своје знање, примењујући га на конкретне предмете кроз конкретне задатке. Зато институцији вежби треба посветити посебну пажњу. То у првом реду значи да треба настојати да се оне обављају у потпуно нормалним условима (у вежбаони у којој има довољно светла, која није препуњена, уз примерну дисциплину итд.). Поред тога за вежбе треба обезбедити довољан број асистената. С обзиром на изузетну важност тих вежби поставља се питање и њиховог редовног похађања. Зар нам пример Медицинске велике школе, где је редовно посећивање вежби услов за оверавање семестра не говори којим путем да се крене?

Но, као што то искуство показује вежбе не смеју остати једина форма помоћи и контроле студената. Остаје дакле испробано средство са факултета Универзитета и Медицинске велике школе — колоквијуми. Мишљења смо да би требало организовати обавезне колоквијуме из математике (а можда и из физике и статике) и то на пр. у облику пробних писмених радова. Ти колоквијуми би, пре свега, присилили студенте да од почетка редовно прате предавања и вежбе (јер се без тога не би могли положити колоквијуми, а без потребног броја колоквијума оверити семестар), а затим би омогућили катедри тачан преглед рада појединих студената.

Да ли је програм математике преобилан?

И на крају неколико речи о наставном програму математике. Мишљења смо да је програм математике — I и II, како се предаје на факултетима Техничке велике школе у Београду **преобиман.** Са овом констатацијом слажу се скоро сви Комитети народне омладине на факултетима Техничке велике школе, па и неки професори од којих неколицина истакнутих научника и практичара. Ми нећемо улазити у танчине проблема наставног програма математике — I и II. Али, ако већ постоје мишљења (документована и озбиљна) да је програм математике преопширан, да је један његов део и директно непотребан будућим инжењерима практичарима, зашто се о том на Техничкој великој школи не поведе дискусија, да се, једном за увек то питање расчисти. Част ауторитетима, али ако је нешто непотребно (а у овом случају и директно штетно), то треба и изменити. Овај је проблем само набачен, пре свега зато, што ће његово коначно решење повољно деловати на студенте, а онда и зато, да се стане већ једном на крај шапатању и изјавама „у поверењу".

Није сврха овог чланка да да неку коначну оцену, ни да „пресече", јер је то на овом простору и са оваквим подацима немогуће. Он има за циљ да из сложене проблематике у раду првих година извуче кључне проблеме и постави их на дискусију која се не може ограничити само на студенте. Иако би желели да наши другови наставници у својој дискусији — при решавању ових проблема, — имају у виду и наше предлоге. Они не претендују на неоспорну стручност и неопозиво прихватање, али се у њима, можда, као резултати вишегодишњег искуства може наћи искра истине.

Богатство разноврсних и занимљивих тема

(Наставак са прве стране)

пред собом. Интересовање студената за ове проблеме је велико, и удовољити њима није тако лак посао али је несумњиво захвалан.

ПРЕДАВАЊЕ „УЛОГА ДРЖАВЕ У ПРЕЛАЗНОМ ПЕРИОДУ"

Предавање „Улога државе у прелазном периоду", које ће се одржати у децембру месецу, по интересантности и актуелности проблематике, не заостаје иза претходно наведеног предавања. Студенти ће имати прилике да се кроз једно целовито и сажето предавање упознају са учењем класика марксизма-лењинизма о држави, њеној улози у класном друштву с једне стране, и прелазном периоду од капитализма ка комунизму с друге стране. Поред тога ово предавање имаће за задатак да на конкретним примерима осветли ревизионизам совјетских руководилаца по питању државе у прелазном периоду с једне стране, и стваралачку примену учења класика марксизма-лењинизма од стране нашег партијског руководства с друге стране. Дела класика марксизма-лењинизма као што су: Антидиринг, Порекло породице, приватног власништва и државе, Критика Готског програма, Грађански рат у Француској, Држава и револуција јасно и недвосмислено изражавају њихове погледе у вези са питањем улоге државе у прелазном периоду. Енгелс, водећи двоструку борбу с једне стране против анархистичког укидања државе и с друге стране против учења десних опортуниста о могућности урастања капитализма у социјализам без револуције, без рушења старог државног апарата, упорно и бескомпромисно се залагао за доследно марксистичко објашњење овог веома важног теоретског и истовремено практичног питања пролетерске револуције и изградње социјализма. Навешћемо један карактеристичан текст из Антидиринга кога Стаљин коментарише на 18 конгресу СКП (б)-а:

„Када више не буде друштвених класа које се морају држати у потчињености, када више не буде владавине једне класе над другом и борбе за опстанак, која има своје корене у савременој анархији производње, када буду уклоњени сви сукоби и насиља која отуда проистичу, онда се неће више имати ко угушивати и сузбијати, онда ће нестати потребе за државном влашћу, која данас врши ту функцију. Први акт у коме ће држава иступити као претставник читавог друштва — претварање средстава за производњу у друштвену својину, — биће уједно њен последњи самостални акт као државе. Мешање државне власти у друштвене односе постаће мало по мало сувишно и престаће само од себе. На место управљања особама доћи ће управљање стварима и руковођењем процесима производње. Држава се не „укида, она изумире".

Међутим, Стаљин је у поднесеном извештају на 18 Конгресу СКП(б)-а довео у сумњу или тачније речено, извршио ревизију овог Енгелсовог става, допуштајући његову правилност и основаност али само под једним од два услова. Он на пр. каже: „Да ли је правилна ова Енгелсова теза? Да, правилна је, али само уз један од два услова:

а) Ако социјалистичку државу проучавамо само и једино с гледишта унутрашњег развитка земље, апстрахујући унапред међународни фактор, изолујући земљу и државу од међународне ситуације ради лакшег истраживања или

б) Ако претпоставимо да је социјализам већ победио у свим земљама или у већини земаља, да уместо капиталистичког уокружења постоји социјалистичко уокружење, да више нема опасности од напада споља, да више нема потребе за јачањем војске и државе".

Коментаришући даље овај Енгелсов текст Стаљин констатује да Енгелс полази од претпоставке да је социјализам победио у већини или у свим земљама, и да према томе он није имао намеру да испитује ову или ону конкретну социјалистичку државу већ развитак социјалистичке државе уопште. У вези са тим Стаљин каже: „Само се тим општим и апстрактним карактером проблема може објаснити чињеница да је Енгелс при испитивању проблема социјалистичке државе апстраховао такав фактор као што су међународне прилике, међународна ситуација". Допустимо да је Енгелс стајао на погрешном становишту симултаности револуције што је несумњиво било условљено друштвено економским приликама епохе у којој је живео Енгелс (уосталом зар једно време и Лењин није стајао на становишту светске револуције). Али се не може допустити тврђење да Енгелс није био марксиста и да није познавао дијалектички материјализам када му се подмеће да је апстраховао међународне прилике говорећи о развоју односно одумирању социјалистичке државе само и једино с гледишта унутрашњег развитка државе. На против, Енгелс је баш на темељу дубоког познавања ондашњег међународног радничког покрета и тенденција његовог развитка могао да открије општи (и апстрактни али не и апстракционистички) закон развитка односно одумирања социјалистичке државе, закон који ће важити за сваку земљу у којој је извршена социјалистичка револуција.

Зашто су Стаљину била потребна условна ограничења горе наведене Енгелсове тезе? Из простог разлога да би спровео ревизионистичку концепцију по питању улоге државе у прелазном периоду.

Изговор да држава СССР-а неопходно мора да јача и у комунизму због околности међународног фактора кога Енгелс по речима Стаљина није имао у виду, јесте у ствари згодан пут да се спољни фактори прогласе одлучујућим за развитак сваке понаособ узете земље. Вратимо се за моменат на последњи Енгелсов текст и потсетимо се на онај став где он каже:

„Мешање државне власти у државне односе постаће мало по мало сувишно и престаће само од себе".

Значи ако Енгелс није могао да предвиди све конкретне појединости пре 50—60 година, он је у сваком случају могао да говори о постепеном одумирању државе, тј. о постепеном нестајању њених привредних функција, без обзира на међународне прилике. Енгелс није био анархиста да би могао стајати на позицијама анархистичког укидања државе апстрахујући међународни фактор. Напротив, Енгелс је увек подвлачио постепеност у одумирању државе. Очигледно, или Стаљин није разумео Енгелса дијалектичара, или Енгелс заиста пре 50—60 година и није могао да предвиди једну оваку најгрубљу ревизију марксизма-лењинизма. Док, с једне стране, совјетски руководиоци истичу и ударају на сва звона, да код њих нема више супротности, да свест вођа тачно одражава стварност, да више нема потребе за насилним угушивањем унутрашњих непријатеља (насилно расељавање читавих народа сигурно је плод правилно решеног националног питања, поновно увођење смртне казне сигурно је резултат до сада нечувене хармоније у совјетском друштву). С друге стране, они отворено проглашавају неопходност јачања државног бирократског апарата у периоду уласка у вишу фазу социјализма, у комунизам. Совјетским теоретичарима изгледа сасвим природно да се са читавом њиховом бирократском камарилом преселе и у комунистичко друштво

ШТО СЕ СВЕ НАЛАЗИ НА РЕПЕРТОАРУ

Поред ових централни дебатни клуб има на репертоару још известан број предавања која заслужују озбиљну пажњу и шире интересовање. Већи број студената није упознат са проблематиком и правцима који постоје у савременој буржоаској филозофији. Правци као што су, прагматизам, егзистенцијализам, семантицизам итд. често су познати само по имену а не и по суштини свога учења. У том смислу веома корисно ће послужити предавање „Главни правци савремене буржоаске филозофије". Предавање „Улога и резултати рада треће Интернационале" пружиће извесне чињенице о њеној делатности и оцену тих чињеница, обзиром да су те ствари мало познате, јер су незнатно публиковане на нашем језику. Предавање „Политика царске Русије према ослободилачким покретима наших народа" бациће акценат на приказивање ових односа од стране совјетске историографије; и најзад предвиђено је још једно интересантно предавање из области природних наука које гласи „Нека најновија открића из области атомистике". Несумњиво, било би од користи, ако би се у овом предавању могло обухватити и последње Ајнштајново откриће о коме је писала иностранa и наша штампа.

И на крају навешћемо неколико значајнијих предавања предвиђених у плановима секција дебатних клубова. Тако на пример секција филозофске групе има између осталих, и предавање као што су „Друштвени и гносеолошки корени неопрагматизма" затим „Правци и главне карактеристике југословенске филозофије XIX и XX века.

Секција историске групе: „Преглед филозофских погледа на историју од античких Грка до данас".

Секција историје уметности: „Модерни правци у уметности у буржоаском свету".

Секција књижевности: „Један савремени књижевник о свом књижевном стваралаштву" затим „О стању у савременој лингвистичкој науци у СССР-у".

Секција романске групе: „Сликарство романсе у Италији" затим „Рационалистичка естетика Жилијен Бенде".

Секција Германске групе: „Развитак музике од Моцарта до Вагнера" затим „О главним правцима декадентне литературе Запада" итд.

Ако би се остало само на овим наведеним предавањима стекао би се утисак да су она недовољно или сасвим мало политички обојена. Међутим планови централног дебатног клуба и његових секција обухватили су већи број тема са политичком проблематиком.

Навешћемо само неке од њих: „Улога КП у прелазном периоду", „Улога КПЈ у борби против ревизионизма". „О карактеру спољне политике у ФНРЈ". „О неким новим моментима у унутрашњој политици у нашој Партији".

* * *

Ако се предавачи на време обезбеде, ако се студенти солидно припреме за ова предавања на тај начин постићи ће се висок квалитет како предавања тако и дискусије и онда нема сумње да ће идеолошка политичка живост и борба мишљења на Филозофском факултету бити развијена, јер постоје сви услови како објективни тако и субјективни да се започете традиције из прошле године даље развијају и богате.

МИЛЕНКО МАРКОВИЋ

Где немар влада...

Постројења за купатило и прање веша у студентском дому „Милован Билас", инсталирана пре неколико месеци, не могу да проради јер „нема" радне снаге. Централна управа на све интервенције одговара са „видећемо, стрпите се"

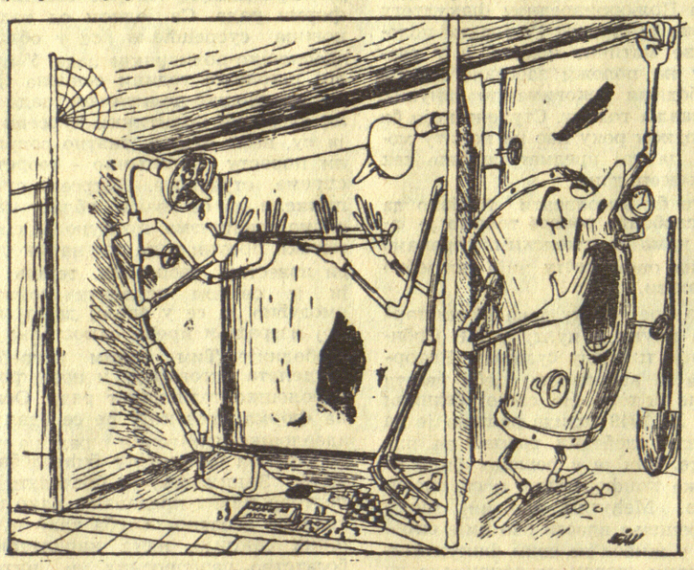

— Вала, могла би Централна управа, кад нема ко други, партнер да ми буде.

ДАНИЛО НИКОЛИЋ

За крик двоје деце

— Написано Радмили Протић на последњим страницама дневника —

(Наставак)

... Треће године од његовог изласка из школе, кад му је било скоро петнаест, а мени почетак четрнаесте године, наше другарство је мало оживело. Ноћу, под сјенком багрема, на мјесечини, слушао сам сјетне звуке виолине Понекад он положи виолину на кољена и тихо, дубоким гласом, запјева. Таква ноћ, кад сребрни прах мјесечине бешумно пада по блиставој трави и кад се мутно бјеласају кровови кућа, и такав глас, звучан и дубок, били су довољни, и ништа друго да још више заволим вољеног друга.

„Какав таленат пропада" — мислим ја и жалим друга, примјећујући у његовим очима умор од дневног рада. Учинило ми се да се много измјенио и питао сам га једном о томе.

— Да знаш, Данило, како бакшиши понижавају.. и клањање напудраним, угојеним ништавилима, — тужно ми признаде он.

То је рекао таквим гласом и изразом лица да нијесам вјеровао да сједи преда мном мој имењак, мој друг добри него некакав зрео, напаћен човјек. Није то био онај дјечак кудраве косе у изблиједелом капуту боје зреле вишње.

Тању нијесмо заборавили, иако је одједном порасла, иако није више наше плаво ђаволче са смеђим, свијетлим витицама. Већ назиремо и у себи нагађамо каква су она узвишења која бојажљиво подрхтавају под њеном сатинском блузом, под ленгером извезеним модрим концем на лијевој страни груди Њена је коса још бујнија и свјетлија, пада јој на бијелу блузу закопчану под самом брадом. Из дугих увојака ријетко се кад појави ружичаста, скоро прозирна шкољка љупкогува.

Само је мене, изгледа, бог проклео — још увијек сам чапљаст, мршав, те одијело стоји на мени као на страшилу у сеоском купусу. Моја мајка примјећује да се нервирам увијек кад се чешљам пред огледалом и, врло дипломатски, тјеши ме да имам сиве, паметне очи, мушке црте лица и дубок звучан глас, као и мој имењак. С бојажљивошћу која је својствена младићима мојих година, кришом посматрам Тању и бјежим погледом кад она то примјети, јер знам да ми очи откривају скривене мисли и несвјесне жудње. Чак сам, на моју горку несрећу, примјетио да Татјана, наш блистави идол, поступа са мном као са својом школском торбом: кад јој треба вуче је са собом, кад не треба-оставља је гдје било, а ако се изгуби тата ће другу купити, новаца има.

Моје сумње, дубоко скривене стрепње, обистиниле су се прољетос.

Без разлога и изненада иселио се наш сусјед, обућар.

Чуо сам кад је мајка објашњавала оцу:

— Шта ће сиромах.. кирија је висока, мора да тражи јефтиније... Неће још дуго, јадник..

Било је јутро, кад је мој друг пошао, потиштен, за колима која су била, како ми се чинило, натоварена само некаквим старим сандуцима и калупима. Колико је било ту калупа!. Мој друг је носио у руци канту за воду и један раздрт јастук под пазухом.

Одједном, са трећег спрата викнула је Тања, држећи руке на разрезу бијеле спаваћице, на грудима, сва рашчупана; викнула је са дрхтањем у гласу које сам, чини ми се, само ја разумио:

— Данило!.. Збогом, Данило!.

Иако је побјегла, причуо сам јецај.

Он је само погледао горе. Примјетио сам да је чвршће стегао канту. Кад смо се на капији поздрављали, није могао ни слова да каже — трцао је.

Ја сам се, око десет сати, попео код Вукановића; затекао сам Тању за столом, нагнуту над књигом. Само ме је погледала мутним очима. Видио сам али нијесам хтио питати зашто да је књига наопако окренута и да су слова на странама влажна, а такве кује, као што је троспратница њеног оца, не прокишњавају. Нијесам хтио признати себи, али сам знао одакле су те капи, одакле падају.

Тог дана, увече, није нам свирао наш друг. Кад ли ће опет сјетни звуци виолине долетјети до наших прозора?.

Сјутрадан, 3 априла 1936 године, отпутовала је Тања у Сарајево, код своје тетке, сестре њеног оца, врло богате удовице, како сам чуо.

3.

Крајем јуна 1940 године славили смо у уском поредичном кругу срећни завршетак школовања. Признатна ми је зрелост и био сам срећан. А увече моју радост појачао је Тањин долазак из Сарајева. Како се само промијенила наша дјевојчица за четири године! Чини ми се да је то нека дјевојка помало слична негдашњој Татјани Вукановић, смеђој и јогунастој дјевојчици.

Изненадило ме је вјештачко руменило њених усанака примјетио сам да је цигарета при дну обојена масном црвеном бојом „ружа" као и њени лакирани, врло црвени, дугачки и оштри нокти, мало повијени као канџе. Вјероватно због тога сам и хтио да јој се претставим као новој познаници

— А... ви стално овдје, код нас?..

— Као увијек, госпођице..

Хвала богу — ја више својим узрастом и појавом не потсјећам на дугоноге, мршаве пернате животиње. Мало сам се уоблио, јер се боље живи, и прољепшао сам се, те ми се учинило, кад ме је Тања значајно погледала зрачним, мало изблиједелим очима, учинило ми се да сам бијел, достојан пажње, неодољив од љепоте лабуд. Већ сам се држао отмјено, са прорачунатим покретима, с подешеним тоном гласа: све што приличи једном матуранту чији се отац, ипак, почео успињати ка горњем дијелу лествица положаја у друштву.

Татјана се изненадила какву је дивну кућицу подигао њен тата на мјесто оне старе приземљуше гдје смо некад живјели мој друг и ја са својима. Кућа је, збиља, нешто мало проширена, има двије собе, кухињу, купатило и малу просторију за оставу. Али је врло љупка са својим зеленим капцима прозора и блиједоплавим зидовима под трулоцрвеним кровом. Чак је и кухиња поплочана бијелим порцуланским квадратићима, а собе ишаране разно-бојним цвијећима вјештих молерских руку. Дакле, кућица је била сва у бојама, као да је из неког албума извађена.

Помало ми је криво што Тања не пита за нашег друга из дјетињства а ја не смијем да јој кажем за оне дуге, мучне ноћи, кад сам бдио крај њега, кад је и мала прегршт мјесечине на поду његове собе била за мог имењака читав пожар. Знам да га је вољела, па не могу да јој причам како је мом другу од оног ударца кундаком за вријеме прошлогодишњих демонстрација, због прелома кичме, почела расти мала грба међу лопатицама за вратом

Изненадило ме је како је она све то примила равнодушно кад је сазнала. Мислио сам да се претвара преда мном, јер младе дјевојке крију љубав, исповједају се само најинтимнијим другарицама.

...Ипак смо нас двоје, послије неколико недеља, оживјели сјећања на заједничко дјетињство. Закључио сам да је сад Тања много бољи друг, слободна, није више размажена и јогунаста. Почео сам да их посјећујем. Са одијелом сам стајао много боље него са дотадашњим успјехом у школи, али велика матура није тек што лако. Чак ми се једном чинило да ће прије мува из стаклене лопте излетјети него ја из осмог разреда гимназије.

Тања је срећно створење — она је још зимус напустила седми разред Шта би тек моји на то рекли! Али шта вриједи говорити о патријархалном свијету, о мојим родитељима, који ми заједно са седамдесетогодишњом, до зла бога говорљивом бабом, данонoћно туку со на глави

Сваке вечери шетали смо Тања и ја поред Ибра и причали разне веселе догађаје из детињства. Прекоре сам упућивао сам себи што давно нијесам посјетио мог друга, али од шетњи са Тањом нијесам могао да се одвојим.

Понекад ме она вози њиховим аутомобилом вијугавом цестом изнад ријеке, између брда. Спочетка чудио сам се што ме за вријеме вожње, док јој вјетар забацује косу као блиједозлатну заставу, запиткује о мојој дјевојци.

— Љепша је од мене? — пита блистајући низом зуба, па нагло зауставља аутомобил и нуди ми цигарете које јој доноси отац и које су извезене неким танким нитима сребра као да их је шарао паучином срме вјешт призренски кујунџија.

— Кад ћеш ми је показати већ?! — уноси ми се она у лице и, примјећујући да ми се од њеног блиског даха, од њеног мириса који је тако различит и фин код младих дјевојака, да ми се од свега тога мути у глави, она ме упорно гледа и ја видим, као кроз маглу сјећања, само њене сјајне очи и влажне усне. Тада ме нешто стегне у грлу и ја не бих једну ријеч изустио, па макар се изненада читав чопор вукова на мене устремио. Али ипак, видим да ће руке одрећи послушност. Два пут сам се, у њеној соби, тргао у послједњем тренутку.

— Тања... овај прамен забаците... овако...

Рука која је пошла с другом намјером намјестила је, примјетно дрхтећи, прамен њене увијек бујне, свијетлосмеђе косе.

Сваком мучењу, сваком искушењу, свему дође крај. Кад баш хоће, зашто да јој не признам да ја дјевојку немам, нити сам имао.

И... нијесам крив: тамо гдје смо некада све троје заједно пецали рибу, прислоњен уз влажно стабло јове, под цестом на којој је чекао празан аутомобил, ја сам осјетио бијеле и топле Тањине руке око врата и сазнао, први пут, каква су она пркосна узвишења под сатинском блузом.

.. Тако је почела наша љубав. Продужиле су се наше шетње путем изнад Ибра, иако је њен тата продао аутомобил. Лутамо нас двоје брдима, изнад зеленомутне ријеке, скривене под крошњама врба савијених над водом. Понекад се пењемо изнад цесте и пијемо воду из дрвеног корита којим пролазе цјепанице из планине; пијемо чудно: она са мојих дланова, ја из њених прегршти, једновремено.

Него, и поред свега она се жали да је ја не волим, да се све држим на неком растојању, да постоји нека препрека, а ја не знам шта је то.

Једног дана рече ми она изненада:

— Видјела сам данас Данила, — и продужи прилично равнодушним гласом. ...Он ми је јутрос намјештао фризуру, познао ме је чим сам ушла. Дивно ради, занио се као умјетник.. посматрала сам у огледалу.. Како ти се свиђа фризура?...

— Ванредно, — промумлах ја незадовољно.

Најзад, послије два мјесеца, пошао сам код нашег давнашњег друга. Вјероватно није знао за наше шетње, јер се дуго распитивао о Тањи и сваки час, кад би нека дјевојка ушла у салон, он би се тргао, као да њу очекује.

Неколико пута послије тога био сам приморан да чекам док мој друг намјести косу Тањи, Радио је очигледно, са занесеношћу, са страшћу умјетника који у тренуцима стварања заборавља на све око себе. Дугим пр-

КУЛТУРА — УМЕТНОСТ

ФИЛМ

Црвени цвет

Наша филмска уметност пружила је овим филмом убедљив доказ да је срећно пребродила већину нужних криза почетништва и да обећава остварења која ће у блиској будућности моћи да конкуришу и премашују достигнућа иностраног филма. Дах позоришта уз реторику и декламацију, што је карактерисало већину наших ранијих филмова, овде је, ако још не сасвим избегнут, а оно сведен, на најмању меру. Али, ма колико да је овај успех видан, он ипак није био у стању да са себе скине сву прашину прошлости.

Филм обрађује борбу наших заробљеника иза логорских жица. Сиже, као што видимо, сасвим је нов и узет из романа „Довиђења у октобру" Ото Бихаљи-Мерина, који је један од писаца сценарија. Поред њега, још су неки од сарадника на овом филму били у заробљеништву, што је, свакако умногоме допринело да филм буде врло близак стварности тога времена и тих услова.

Већ нас први кадар са логорском стражарском кулом уводи у тешку атмосферу ропства, а већ у следећем видимо круг око борака у коме живе људи, чији је сваки корак праћен митраљеском цеви. Тај брз прелаз на ствар уводи нас у ситуацију ишчекивања и динамике која траје кроз цео филм и која је чак помало потенцирана те местимично постаје неуверљива. Поред тога, цео је филм у извесном смислу и помало једнострано оријентисан, јер нам не даје више фрагмената из живота у логору већ сав акценат баца на рад и борбу за ослобођење. Са тиме он губи у целовитости, животне и уметничке непосредности. На тај је начин мисао о ослобођењу која доминира у животу заробљеника сведена на саму себе, која без довољно осталог колорита, делује по мало апстрактно. За илустрацију овога може да нам послужи и сувише слободно изражен револт заробљеника због убиства официра. Фашизам као високо организован терор није дозвољавао такве иступе, као ни сувише јавне састанке, песме из НО борбе и др. По нашем мишљењу сав је тај рад требало дати са више сенке, са више бодљикаве жице и бата немачких чизама.

Поред тога, филму би се замерило што у свом сижеу није довољно инсистирао на уметничкој истини. Пребацивање Блаже из логора у земљу заузима много места у њему и последице његовог прелажења везују већи део радње као његовом последицом — а то није био тако типичан случај нарочито у условима под којима се у филму одиграва.

Све то, поред јаког темпа, пребрзог смењивања кадрова не баш најсрећније монтаже (на понеким су местима сцене скоро пресечене), отежава праћење и потпуније разумевање приче, и захтева од гледаоца непотребан напор. Тако нпр. цела епизода о јеврејину Јакову — почев од строја, па до његове смрти, круто је уметнута и испада из целине.

Један од најузбудљивијих момената (када Иван замењује спискове у Фуксовој фијоци) решен је као у „Младој гарди" — давањем приредбе. Да би ситуација била више напета чују се кораци. Слично решење имамо и касније када се Блажа пребацује преко друма а одмах затим наилазе Немци на мотоциклима, тако да у оба случаја имамо ход утрвеним и не баш најбоље изабраним путевима.

Али, као што већ рекосмо, филм је на другој страни својим достигнућима успео да ове и још неке слабости баци у други план, и његову суштину и вредност гледамо у другим елементима. Такав је призор у сусрету са руским заробљеницима који је врло једноставан и спонтан, затим сцена Блажа — Рудолф врло искрена и дубоко проживљена, у којој Рудолф нарочито импресивно делује. Треба такође споменути успео прелаз из кадра када Милану стављају лисице на руке у кадар када Фукс ставља накит на руку жене. Паника и бежање Немаца из логора је један од најкомичнијих момената, са мером те се није прешло у карикатуру, као и психолошки јако мотивисанс бекство генерала Митровића, зликовца без савести, престрашеног за свој живот.

За реализацију овако успелих детаља, поред режије главну заслугу има кадар глумаца, који, и ако је састављен од старијих и млађих глумаца, скоро почетника, показује у игри прилично уједначеност, што није био случај у нашим ранијим филмовима. Истакли бисмо нарочито успелу креацију генерала Митровића коју је дао Миливоје Живановић. Његова је игра кроз цео филм била равномерна и сигурна и дала убедљив тип генерала-квислинга, и, што је нарочито добро, (а ту се најчешће греши) не баш тако снисходљивог према Немцима.

Капетан Фукс Бојана Ступице носи све елементе једне велике улоге — бескрупулозног и безобзирног гестаповца са мрачном скоро нихилистичком психологијом човека коме су и забаве и разоноде досадне, а педантно врши дужност официра Трећег Рајха, јер је она везана за злочин, његово једино задовољство.

Најтежу је улогу имао Драгомир Фелба као Раде. Будући млад глумац а имајући пред собом тежак задатак да оствари лик главног организатора борбе у логору, за који немамо у својој филмској прошлости јачих традиција, успео је скоро у потпуности да избегне декламацију и реторику, тако карактеристичну за позитивне ликове наших пређашњих филмова. Његова глума је била врло лежерна, одмерена, спонтана и убедљива.

Остали — Милан Пузић као Милан, Јурица Дијановић — Грдан и Иван Бранка Плеше имали су врло успелих места. Дирљива је сцена смрти Милана у затвору гестапоа. Грдан је кроз цео филм деловао као човек који дубоко верује у ствар за коју се бори и својим оптимизмом подиже дух и расположење код свих.

Режија Густава Гаврина успела је да се овим филмом приближи већим остварењима у иностранству и да филм који је отишао много даље од онога што смо до сада створили и да специфичности филмске уметности — „филмски језик" искористи у великој мери за приказивање наше нове тематике — а то је био врло тежак задатак, што нам најбоље сведоче филмови који су му претходили.

Музика Алексија Бутакова није много допринела филму. Она је највећим делом остајала незапажена, врло нас је површно уводила и изводила из радње и није успевала да аудитивно дочарава штимунг сцене и изазива потребна расположења.

Рекли бисмо да је филм помало идеализовао борбу наших заробљеника. Ствари иду некако лакше него што би то дозвољавало присуство гестапоа. Покрет је — како га је филм дао — сувише масован и интензиван. Поготову кад знамо да су Немци били мајстори за сејање раздора, националне и расне мржње. Ми у филму на том плану њих скоро да и не видимо иако је то било једно од најјачих оружја њиховог привременог успеха. — Док на једној страни имамо врло интензивну делатност Партије (у лику Радета и његових сарадника) са друге, Немци воде пропаганду са звучника или преко сенилних српских генерала.

Р. И.

ИЗ АЛБУМА МЛАДИХ УМЕТНИКА

Брана Павловић: **Рањеник**

СТВАР СКОРЕ БУДУЋНОСТИ

Заједнички часопис свих филозофских факултета у земљи

После првог броја „Наше речи" оживео је рад у редакцији. Примедбе које су биле управљене на рачун часописа у „Народном студенту" и „Омладини" свакако ће бити од користи уређивачком одбору у даљем раду. Све више прилога пристиже за одабирање и бојазан да ће часопис имати мали број сарадника показује се као сасвим неоправдана.

У току су преговори са Комитетом Народне омладине Филозофског факултета у Загребу ради издавања заједничког часописа. На загребачком Филозофском факултету већ је образована редакција која би уређивала и одабирала прилоге загребачких студената. Послови издавања и штампања самог часописа једне године би обављала београдска редакција, а друге загребачка. Ако се ови преговори са успехом приведу крају, а сви су изгледи да хоће, заједнички часопис наших двају Филизофских факултета претстављаће значајан допринос изграђивању нашег младог професорског кадра, а по материјалу штампаном свакако би заузимао завидно место међу књижевно-научним часописима у нашој земљи. Већ се помишља, да се издаје заједнички часопис свих Филозофских факултета у земљи. У том случају би таква публикација била репрезентативни орган свих студената Филозофског факултета и могла би с успехом да претставља наше филозофе у иностранству. Требало би, ако би се хтело с том публикацијом иступити пред иностране студенте, на крају сваког броја објављивати исцрпнији резиме значајнијих прилога на три страна језика. То би требало радити и обзиром на то да ће се у часопису објављивати написи из простране области књижевне историје, филозофије, филологије свих народа Европе.

Но поред тих планова, који су свакако интересантни, ако би и захтевали знатне напоре од редакције часописа и свестрану помоћ свих студената ових факултета, пред редакцију се постављају и на изглед безначајнија питања, но која су од битне важности за обезбеђење редовног излажења часописа. Треба обезбедити часопису публицитет у редовима средњошколске омладине, јер је један од његових задатака и да популарише студије на Филозофском факултету. Тај публицитет у многоме зависи од заузимања самих директора и руководстава гимназија. Било би пожељно да се часопис популарише и међу студентима осталих факултета, јер се велики број другова са тих факултета интересује за проблеме који ће се у њему расправљати.

Несхватљиво је, пак, зашто се у књижарама не може набавити први број овог часописа. „Научна књига" којој је била дужност да снабде књижаре довољним бројем примерака, изгледа да је то занемарила.

Пре изласка другог броја редакција би морала да сазове дискусију на којој би се расправљало о квалитету првог броја и многим другим проблемима који искрсавају при уређивању једне такве публикације. Може се очекивати да ће се ту чути значајне сугестије и расветлити многа питања. Неки стоје на становишту да би часопису требало дати сасвим научан карактер и да се у њему не би смели објављивати у књижевни прилози. Но то мишљење ,ако би преовладало, погодило би многе младе таленте који се баве књижевним стварањем и онемогућило им публиковање радова у њима најприступачнијем органу.

Несумњиву корист и помоћ у студијама значило би и самим студентима Филозофског факултета објављивање превода есеја, научних студија и одломака из филозофских дела. Томе послу би требало прићи на широј основи и не ограничити се на препеве из стране лирике.

Други број је већ готов за штампу. Он ће изаћи по свој прилици крајем новембра. Надајмо се да ће бити бољи од првог и да ће са још већим надама ући у другу годину свог излажења.

Н. С.

Приповетке

Из Зборника „Песме, приповетке и есеји"

Од осам приповедака објављених у Зборнику све сем једне обрађују тематику из Народноослободилачког рата или из борбе наших народа за слободу у даљој прошлости.

Ма да је наша прошлост, нарочито Народноослободилачка борба, богата херојским ликовима, драматичним мотивима и много чиме што се стварно одиграло, та тематика је ипак најтежа. Најтежа зато, што није лако спојити херојски патос са природношћу и животношћу, са истинитошћу и убедљивошћу израза, јер тај патос је ипак изузетан, а његово уметничко остварење тражи епску ширину, са неколико паралелних радњи, како би све то било једно другим мотивисано и на тај начин природно настало. А у једној приповетци са поменутом тематиком врло је тешко погодити меру и постићи склад ситуације и лика. Зато су неки приповедачи у овоме Зборнику заграбили више него што су могли извући кроз тако узан оквир какав даје приповетка.

Но без обзира на то какав је оквир потребан за приказивање таквих ликова, треба и саме ликове познавати, чврсто веровати у њихову могућност и стално осећати потребу за њима.

Код Вукашина Ераковића се то у његовом сценарију „Неоткупљиво племе" не осећа. Тај сценарио треба да буде драматизација епа „Смрт Смаил аге Ченгића". А у ствари он делује као јевтина илустрација вулгарне историје, какву смо некада учили у основној школи: „Турци су наш народ одводили у ропство, вешали, набијали на коље, убирали харач" итд. На филму који би се снимао по томе сценарију све би то требало да се види — и како волови вуку и набијају младића на колац, и његове самртне гримасе, и како Турци кољу трудну жену, и како деци сабљом главе отсецају и како вешају. Само би режисер, држећи се сценарија, требало да диригује или да групама статиста довикује: „Ви ћете целата посматрати са презрењем и поносом" — „а ви тамо ћете од страха трептати очима" — „ви тамо, опет, мало побледите", и ствар је у реду. Уз то Ераковић читав сценарио компликује уношењем нове сцене, која — како се Смаил-агин зулум не би схватио као зулум који чине сви муслимани — треба да делује у смислу братства и јединства на које је Мажуранић, ваљда, заборавио. Но Ераковић није постигао циљ: убедљиву слику отпора муслиманског живља Смаил-агиној тиранији није дао, а јединство радње је разбио.

Има међутим, и један моменат који је врло успео и врло истинит. То је слика кад се Смаил-ага устреливши једнога и погазивши коњем другог старца муслимана зато што су жалили Црногорце, обраћа с коња муслиманском живљу изазивајући га: „Има ли још ко да жали Црногорце?!" Ту је са мало речи дат силеција, и то је најуспелија слика у читавом сценарију. Да је читава сцена са муслиманским живљем била унета зато да се рељефније наслика Смаил-ага или који други централни лик, онда би та сцена била на месту, не би ништа компликовала и — служећи јединственом циљу да се прикаже један централни лик — не би разбијала јединство радње. А овако она служи као пример како не треба проширивати оквир књижевног дела, јер Ераковић га је проширио само зато, да свој сценарио учини политички актуелнијим или савременијим. То међутим није и циљ сценарија као целине.

Да би према херојству жртава изазвао код читаоца што веће дивљење, Ераковић се, не верујући сам себи (или не верујући у то херојство), позива на Смаил-агу као на сведока. Тако Смаил-ага посматра Црногорце док у мукама умиру и каже: „Не, ни да писне, ни сузу да пусти. Јуначки умиру, пасји синови!" (Истим тим „решењем" се служи и Данило Николић кад његов жандарски капетан, и поред највећег гнева, „не може" а да не изрази дивљење комунистима, и када окупаторски војник убивши малог курира узвикује:

— Porca miseria, у овој проклетој земљи и деца умиру за отаџбину. Чудно..... не боје се смрти").

Па кад о томе јунаштву сведочи непријатељ, онда сведочанство мора да је убедљиво. Тако бар аутори рачунају.

Данило Николић врло лепо започиње опис капетана, све док капетан није, ма да разјарен, почео да сазваним поднаредницима говори о делатности комуниста у срезу. Ту је започети темпо заустављен и капетан, иначе добро скициран лик, губи своју изразитост. Зато је тај капетанов монолог пред сазватим подофицирима могао изостати.

Иначе Д. Николић у приповетци „Дечак са Метохије" показује далеко више смисла за реалност и истинитост, него на пример Ераковић у свом сценарију. Док Николић приказује малог јунака који сам није толико ни свестан свог јунаштва, Младен Ољача треба да да Шошу, свесног сваког свог поступка, хероја чија свака реч и поступак извире из самог **њега** (хероја), из **његове** свести и индивидуалности и из **његових** жеља. (Бар такви су хероји). Међутим Ољачин Шоша делује некако мртво. Речи његове су речи из летка, из прогласа, сувише су опште да би биле речи конкретно датог живог лика. То је тај несклад, то је опет „решење" на пречац, само овде уз помоћ летка, кад већ код самог писца није постојало живо осећање лика.

Разумљиво је да је много теже саживети се са ликом тако сраслим са народним устанком, као што је један народни херој, па је отуд и могућност да се падне у неприродност и лажну патетику и декламацију много већа. Но зато су код Ољаче поједини исечци и детаљи из борбе врло живи и уметнички сликовити. Такви су моменти напада на Љешљане, па оно весеље настало после јуриша, кад су после прве победе многи били „тврдо уверени да је борба за слободу завршена, да је устанак побиједио", па кад Јово Згоњанин празнује и ваља кући буре зејтина, а Васо Машала упада у радднички магазин и кроз прозор баца робу вичући народу:

— Држите, браћо! то је радничка крв. Ево ципела, ево гаћа, шибица и шекерића...

Све су то само искре али у њима је дато оно што је у народном устанку било стихијино. У томе код Ољаче има нечег шолоховског.

Да то стихијно не би превагнуло, Ољача завршава приповетку речима које изговара Шоша:

— Главно је да је борба почела, а за чистоту партиске линије боћемо се данонoћно. Грешака мора да буде. Али главно је да су људи коракнули први корак. Све друго се са људима лако да постићи...

Приповетка Јакова Данона „Жртве" је бледа слика страдања читаве породице за време окупације. Приповетка Бранка Петровића „Чича-Јанко" много је више успела, јер је Петровић сву своју пажњу усредсредио на чича-Јанка, приказао га једноставним, уметнички га добро образложио, избегао сувишну патетику — што је нарочито позитивно — па је зато његову приповетку много лакше читати. Зато у њој нема ни дречавих боја, нити ичега што читаоца избацује из такта, ма да се ради о тешком проблему — о свесном жртвовању једног човека за друге људе. А при решавању таквог уметничког проблема тешко је избећи лажну патетику. Но чича Јанко ипак умире без позе. Све је то постигнуто тиме што његова свест и његове побуде нису схваћене и приказане шаблонски. Али чича Јанко ипак није приказан довољно живо.

У приповетци „Вранићи чувају језеро" Ражнатовић је сачувао склад, природност, сталоженост, својствену народном предању и народним приповеткама, и меру која се тако лако повређује кад су у питању драматични моменти.

У Цуниићевом „Класју" слике су некако замагљене, ваљда ради интимног штимунга који је приповедач хтео да очува ин мемориам „Двоје младих". А та интимност и топлота сећања је више формална, него стварна: да би је дочарао, он се наиме послужио приповедањем у другом лицу, директним обраћањем погинулима, као што се то чини у надгробним говорима. Иначе у приповетци има доста лирских момената.

Најбољи утисак у читавом Зборнику оставља Крковићева приповетке „Такмаци". Мотив: преображај у души детета изазван добрим поступком који је оно учинило. Такмаца Корњачу коме је завидио, мали Зец је најзад заволео и видео да је он добар друг. Али то тек кад га је (Корњачу) спасао да се не удави. У томе је срж приповетке. А оквир за ту драму је скроман. — фискултурно такмичење пионира, исечак из свакодневног живота наше деце. Крковић воли децу. Он је ту љубав изразио и у опису природе: оно брујање дечијег разговора, па сунце, и смоква старачки прислоњена уз кућу у којој обитују пионири и зец као поређење са Зецом пиониром — све то као да је у неком родбинском односу пажње према деци. Крковић је врло добро запазио код Зеца оно психолошко преламање које се у њему врши кад га Медо „псује" „зато што је сам он крив" за свој пораз (па, дакле, од њета самог зависе и његове даље победе). Та грђа заиста делује као потстрек. Психолошки добро погођен је и читав ток приповетке. У томе је њена драж. Приповетка је природна и лака.

Иначе се код већине приповедака запажа да се лећају задатка који не могу решити, било из разлога које смо већ у почетку истакли, било услед недовољног искуства.

Ж. В.

стима увијао је њену свијетлу косу, просто је миловао; сваки покрет њежно је говорио о његовој љубави. Посматрао сам га у огледалу спрам њих и закључио да он тако око других не ради, да он тог момента мисли како је за себе уљепшава, како ће он негдје тамо, под мјесечином, у сјенци јаблана, те исте увојке мрсити.

Кад му је први пут у мом присуству спустила бакшиш у џеп бијелог мантила, примјетио сам да му је нешто задрхтало у грлу и очи заблистале горчином. Држао је руке на леђима, мало згурен, и погледао је мене с мржњом. У бочном огледалу видио сам леђа мог друга и било ми је некако лешко, па сам ухватио Тању за лакат и тако изашао с њом, као да сам хтио да је избацим из салона.

Двадесет дана послије тога ја сам разговарао са адвокатом и уредио да се мој друг поново усели у кућу у дворишту. Обућар је још прошле године закрпио последњи пар ципела у свом животу, те су двије собе са кухињом биле довољне за мог имењака и његову мајку.

Кад ја сједим код њих, његова мајка, кувајући кафу, прича:

— Мени једна соба, а мом сину друга.. Биће нам доста и кад се ожени., куваћемо заједно..

А поглед мога друга сасвим нешто друго говори, и ја разумијем тај поглед. Прави другови разумију један другог и по најмањем, најтананијем покрету, по погледу.

Са његовим усељењем дошло је за Тању и мене ново уживање. Вријеме је било промењиво при крају јесени, те нијесмо смјели ићи ван града, па сједимо у њеној соби или стојимо на прозору, загрљени. Посматрамо преко кровова мутни смирај сунца и оштре борове на брду како се црне на позадини заласка. Чекајући сутон, ја поново доказујем Тањи да у плавој тмини предвечерја постоји нешто тајно, што дира душу, нешто што буди успомене.

Видим да она воли да ми противурјечи, па ми понавља да се тајанствена чаробност, радост живота, крије у дивној музици кад пливамо плесом по освијетљеној, бљештавој сали

Док ми тако ослоњени на прозор посматрамо како по мрким крововима испод нас руди последња свјетлост, наш друг прође двориштем. Увијек нас поздрави махањем руке и журно оде у кућу. Мало касније разлију се чудни звуци виолине: затрепери лишће младих бреза, зашуми лака магла росе која слеће са водопада скривеног у зеленилу и отуда се јави глас, невидљиве, птице. Тада ми Тања шапатом каже да ту музику наш друг сам ствара и ја јој не вјерујем, јер се слабо у том разумијем.

Кад већ густе сјенке легну по земљи, кад се све притаји у очекивању ноћи, тад наш друг засвира болну пјесму — „Опроштај" од мени нелознатог композитора. То он свира Тањи, јер га је једном, сјећам се, питала у салону, док јој је чешљао косу, да ли зна ту пјесму и молила га је да јој некад отсвира. Кроз музику мој друг је причао Тањи о својој љубави, о томе како он није крив што је све друкчије, но што је он замишљао, него што би он хтио; уз јецаје жица све око нас, и ноћ и ситне звијезде између облака, све постане тужно, сем што моја Тања размишља сурово:

— Будала, каже она за мог друга, пушећи. — Будала, могао је да не напушта гимназију.. био је врло интелигентан дјечак., и даровит.. Како само осјећајно свира.. Слушај!.. Разговарала сам са њим у салону — види се да је много читао. Шта ћеш, таква је судбина...

— Ту судбине нема, Татјана, колико има ли воде у овом стаклу овдје, — почињем ја да се жестим.

— Аје, богати, опет ћеш почети са твојим глупостима.. Шта је теби заправо у последње вријеме, збиља?!..

Хтједох да кажем нешто, али нека завјеса покри Тањину љепоту. За мене.. Она није више била наш друг.

Данас се свршило све.

Док јој је мој друг намјештао смеђе увојке, ја сам чекао у салону. Журили смо на бал. И ја сам био позван са породицом Вукановић. Из мисли ме трже љути Тањин глас:

— Скините ми тај увојак са чела.. Колико сам вам пута рекла да волим кад ми је коса забачена уназад, као да ме вјетар шиба...

— Добро, Тања.. — скоро шапуће мој друг, фризер. — А.. ја тако волим.. Кад би били моја, ја бих вам увијек овај увојак овдје остављао, такву бих вас највише волио...

— Не желим да знам шта ви волите и кога волите. то су ваше личне ствари. Радите како вам се каже, зато сте плаћени, — рече она врло гласно, те се присутне даме мало покренуше.

— Тања! — покушах ја прекорно.

Мој друг је, занесен, са страшћу својственом само стваралоцима, чешљао њену свијетлу косу. Чак јој је, као да није ништа рекла, прошапутао крај самог ува:

— Можда вас Тања још неко воли ..а ви то и не знате.. Можда више него он, дубље. Сјећате ли се нашег дјетињства...

Она фркну незадовољно.

И, пошто му је дала бакшиш, од којег је он патио, она ме ухвати под руку, па рече, с очигледном тежњом да и он чује:

— Морам да промијеним салон.. Овој грбавко ужасно дуго гњави..

Нијесам се окренуо, али сам видио како је мој друг клонуо, смрвљен тим ударцем. Лако сам ослободио лакат од Тањиних прстију и, пошто сам отишао до првог угла, погледао сам је, не пружајући јој руку, с тежњом да прочита моје мисли. Изгледа да је осјетила шта сам хтио да јој кажем, шта сам мислио о њој тог тренутке. Вратили смо се разним улицама истој кући. Не знам да ли је поцла на бал.

Не знам колико сам дуго сједио у полутами собе, не палећи свијетло, кад ме из мисли пробуди јецај виолине пун болног звука који је текао право из јадне душе.

— „Опроштај", — прошаптах.

Иако није знао шта се десило, и те вечери мој друг нам је, ипак, свирао..

Слушајмо обавештења

КЊИЖЕВНО ВЕЧЕ КЛУБА МЛАДИХ ПИСАЦА БЕОГРАДСКОГ УНИВЕРЗИТЕТА

Клуб младих писаца београдог Универзитета приређује у четвртак, 26 о. м. у 20 часова на Природно математичком факултету (сала 11) Репрезентативно књижевно вече са дискусијом. Читају своје радове Златибор Поповић, Бранимир Живојиновић и Лазар Лазић.

ПОНЕДЕЉАК, 23 ов. м.

Дебатни клуб Економског факултета **„Улога државе у прелазном периоду"** — предавање др. Радивоја Увалића, професора.

Предавање ће се одржати на Правном факултету, амфитеатер 5, у 20 часова.

„Прави изглед Југославије“

— доносимо још један одломак велике репортаже Марсела Нидержена, објављене у Париском „Л'Реформу” од 23 септембра 1950

Баш треба ићи дуж дивног водопада па да се стигне до једног од најсмелијих остварења Петогодишњег плана. У срцу босанских планина, Јабланица ужива привилегован положај на саставу два водопада: Неретве и Раме. Положај у толико занимљивији што, неколико километара напред, око Мостара, налазе се најбогатија европска лежишта боксита. У Јабланици осам инжењера и 3500 радника граде оно што ће бити прва хидроцентрала у Европи, после Дњепростроја на Дњепру. И ту је оскудан број техничара и трагично недостајање техничких средстава. Но, то није спречило ове људе да предузму овај велики задатак. Електрифицирати област Мостара, наводњавати целу Босну за време суше, — то су два задатка које ће требати ускоро да изврши „Хидрограђа'.

„Требало је, уствари, рекао ми је један инжењер, подигнути две бране: једна да пресече ток Неретве, а друга ток сједињене Раме и Неретве. Кроз тунел дуг 10,5 километара, ископан у граниту, пролазиће 140 кубних метара воде за секунд у турбине смештене у салама ископаним у срцу планине.

— Која ће бити укупна снага? снага?

— 1.300.000 киловат сати годишње.

— То значи две трећине Дњепростроја. Ова ће се снага добијати од два водопада, висине 110 метара.

— Да ли ћете завршити до одређеног времена?

— Више смо урадили него што је предвиђено петогодишњим планом и ми се надамо да ће пре краја 1951 године централа прорадити.

У пространој рупи, ископаној у камењу, људи настављају да дубе места где ће бити постављене турбине. Има подземних извора и радници су некада приморани да раде са ногама у води. Постепено се земља подупире бетоном и кроз два тунела извађени материјал се сипа у буран ток Неретве

Човек помишља на прве минере чија смелост потсећа на смелост ових људи.

Питам инжењера да ли су турбине већ спремне и да ли ће се оне поручити у иностранству; он се скоро неприметно смешио.

„Већ би било касно да се поруче. Не, оне су изграђене код нас, у једној фабрици у Словенији, која обично израђује турбине за инсталирање”.

Излазимо из подземне фабрике високе 40 метара. Мрак је пао. Ниски и црни облаци јуре дуж кланца Неретве и скривају врх босанских планина. У том крају се водила једна од најдивнијих и најхрабријих борби коју су Тито и његови партизани морали издржати за време IV немачке офанзиве подузете у овим брдима. Може се замислити стрепња и несигурност немачких трупа у овом величанственом пределу и терену врло погодном за герилски рат...

„Баш овде — рече ми овај час генерални секретар хидроцентрале, који дивно говори француски — 400 партизана су под руководством Тита уништили 700 Италијана који су окупирали ову област. Не, настављa он, ми нисмо чекали напредовања Црвене Армије да бисмо започели офанзиве. 1942 године када су се Руси повлачили на целом фронту, у овим босанским планинама су се борили партизани. Данас нас оптужују на спроводимо генералну мобилизацију. То је истина. И кажите им да то није тајна. Мобилизација за изградњу социјализма. Она је у срцу сваког Југословена...”

Његов глас дрхће због узбуђења које не може да савлада. Овај човек је искрен. У једном крају кафане, у којој смо се налазили, неки младићи почели су да певају. Босанска песма, тешка и ватрена, у којој се чудно преплићу лирски мотиви са политичким.”

Страни бригадисти на нашим градилиштима

Проблеми нове међународне студентске организације

Иницијатива из Берна

Свеопште удружење студената у Берну припремало је за ову јесен, уз сарадњу Националног удружења студената Швајцарске и Међународне студентске службе, један међународни студентски конгрес. На Конгресу би се првенствено расправљало о питању услова примања на Универзитет, о оцени вредности академског рада и питању студентских стипендија. Дакле, дискусија би у главном била у духу пароле „Ко има право на Универзитет”. Не, иницијатори Конгреса сматрају да се овом приликом треба позабавити и питањем једне нове међународне организације студената. Констатовано је да се студенти у многим земљама налазе пред новим материјалним и духовним тешкоћама против којих се сами не могу борити, а њихови другови из других земаља не могу им помоћи, иако то желе. Ова парализација потиче одатле што је Међународни студентски савез са седиштем у Прагу, једина Међународна студентска организација, због форсирања искључиво политичких питања, лишена сарадње многобројних националних студентских удружења.

Нова организација би омогућила приступ у чланство свим студентским удружењима, приватним или званичним, чак и појединцима ако организација у којој су учлањени не би хтела приступити, без обзира на политичко опредељење.

Задаци нове организације обухватили би следеће:

1. Остварити тежње студената и решити њихове проблеме у духу „Декларације о правима човека”.

2. Створити контакт између постојећих студентских организација које раде у том смислу.

3. Омогућити студентима да изразе своја мишљења путем публикација и штампе, стварањем једног званичног листа.

4. Организовати сарадњу студената преко размене путовања, спортских сусрета и предузимања сличних мера како би се лакше успоставио контакт.

5. Пружити помоћ оним студентима, који би, због усвајања принципа нове организације, имали тешкоћа политичког карактера (помоћ избеглицама).

6. Потпомоћи на међународној основи остварење социјалног захтева студената (стипендије, запослења итд.).

Акција за формирање нове међународне студентске организације, на горњим принципима, добила је подршку великог броја личности, професора универзитета и културних радника, у Швајцарској и другим земљама. Главни пропагатори нове организације су савези студената Швајцарске, Норвешке, Шведске, Немачке и Аустрије.

Почетком овог месеца одржан је међународни студентски Конгрес у Берну који је расправљао о овим питањима. Присуствовали су делегати студентских делегација 18 земаља. Резултат и одлуке Конгреса нису нам још познати.

Народна техника

ПРВЕНСТВО СРБИЈЕ

Са кајакашима низ Дунав...

Робинзони на Ада-Хуји

„...Кајакашко првенство Београда, одржаће се на Ада-Хуји, са унутрашње стране, према Београду. Почетак у 14 часова...” Тако је гласило обавештење, које смо добили од секретара Поморско-бродарског друштва Београдског универзитета и великих школа „Галеб”, друга Драгана Димитријевића.

Све је било у реду. После кише, која је падала током целога дана, у петак је свануо леп, ведар и сунчан дан. Пошли смо на Ада-Хују. Прешли смо онај „земљоуз” код Панчевачког моста и — ево нас на Ади. Избили на Дунав са унутрашње стране, према Београду. Идући крај обале, надали смо се да угледамо беле кајаке, спремне за такмичење. Али, нигде ничега: ни кајака, ни живе душе. Само врбак, песак, Дунав и ми. Мала нервоза, која се после погледа на сат повећала, навела нас је на мисао да је такмичење већ почело. Да није можда на другој страни Аде, на отвореном Дунаву? Кораци се убрзавају, да би минут касније прешли у трк. Трчало се преко рупчага, разних трулих пањева, наилазило на жбуње, провлачимо се кроз врбак.

Долазимо до убеђења, да је Ада-Хуја идеално место за крос (предлог, да се идуће крос-такмичење одржи на овоме месту). Као какви Робинзони, тражили смо живе људе-такмичаре, али само врбе, врбе, а нигде друге обале. Зачусмо жагор, а затим... видесмо — људе. Такмичари у тренеркама и дресовима. Угледасмо обалу отвореног Дунава и на њој кајаке. Тражимо друга Димитријевића, који нам је дао овако „тачно” обавештење. Налазимо га у моменту, када је спуштао кајак у воду.

— Али, друже Драгане, зашто нас криво обавестисте...?

— Извините, али, промењено је у последњем тренутку!

Такмичење је већ почело...

На обали, у шуми од врба, разапет шатор. Ту се такмичари свлаче пре трке, у њему пију чај после трке. Жагор и смех такмичара помешали су се са свађом и препирком чланова жирија. Дознајемо, да су већ одржане две трке. На 10.000 метара на кајацима типа ШК—1, где су чланови „Галеба” заузели пето и шесто место и трка А—1, где је Вили Антон, члан „Галеба”, заузео прво место. Велики успех за младо студентско друштво.

Несрећно изгубљени бодови

На старту су такмичари за групу ШКД. Стаза је дуга 500 м. Рука стартера се спушта

— Сад!

Весла су захватила воду, кајаци су кренули. Али срећа није била наклоњена члановима „Галеба”. На старту се кајак Драгана Димитријевића, занесен струјом, окреће у месту, удара у други кајак и губи правац. Обојица су у заостатку и сувише је касно да сустигну остале, који су далеко одмакли. Први, Гардиљчић Едуард, пролази изван мотке, која означава циљ. Настаје препирка међу члановима жирија. Да ли да му се призна прво место или да се дисквалификује? Препирка се не завршава на лицу места. Она ће наћи свој крај тек после жалбе осталих такмичара руководству такмичења.

КАЈАКАРСТВО
ЕКИПНИ ПЛАСМАН

	поена
I „Иво-Лола Рибар” (Земун)	82
II „Победа” (Београд)	51
III „Галеб” (Београд)	47
IV „Змај” (Земун)	37
V „Београд”	32

Уколико би се уложене жалбе појединих екипа усвојиле (за дисциплине ШКД на 500 м и ШК-1 на 500 м), пласман би се изменио и био следећи: „Иво Лола Рибар” 72, „Галеб” 53, „Победа” 50, „Змај” и „Београд” по 37 поена.

„Чика Прока” на старту

На реду је најпопуларнија трка, на 1.000 м. Између осталих такмичара налази се и „Чика Прока”. Наиме, на кајаку, кога вози Јоже Ропрет, наставник ДИФ-а и члан „Галеба” пише „Чика Прока”.

Полазак; „Чика Прока” избија напред и сигурно води. Хладно, али оштро, његове руке хватају воду веслима, и кајак сигурно води. Већ су у близини моста одакле скрећу натраг, ка циљу. Одједном, један такмичар са црвеном марамом издваја се из групе. То је члан „Победе”, Александар Дениħ. Издваја се из групе и на заокрету преузима вођство. Оштрим завесла̄има иде ка циљу. Још двеста метара, још сто и — „Чика Прока” упркос борбе, губи трку. Стиже четврти...

Браво „Галеб”!

У трци ШКД—1 на 1.000 м. на старту се налази 5 такмичара. Кренули су. Ристин Мирко („Земун”) избија напред. Оштри замаси и кајак брзо сече Дунав узводно. Непосредно иза њега је Вил Антон. Не пушта га из вида. Други такмичар „Галеба” Драган Димитријевић је нешто заостао. Налази се на шестом месту. После 200 м. редослед се не мења. Тада Димитријевић убрзава, прелази једног по једног и са шестог, избија на треће место. Другови Антона Вила, коментаришу на обали:

— То је Вилова грешка. Он стално воли да прати, да би после дао финиш.

Прошли су 500 м. и враћају се. На 300 м пред циљем, развија се борба, оштра и тешка, борба за прво место.

— Мир-ко, Мир-ко, на воду! довикују другови своме такмичару.

Последњи метри. Замаси весала су све јачи, употребљене су последње снаге. Циљ! Први пролази Ристин, а за дужину кајака иза њега, Вил Антон. Трећи Драган Димитријевић...

Друго и треће место је припало „Галебу”. У оштрој конкуренцији, ово је свакако велики успех. Остали такмичари на обали одају признање младим кајакашима „Галеба”.

— Браво „Галеб”!

И ми се придружујемо овоме узвику.

Београдски студенти у међусобној борби

Најузбудљивија трка ШК—1 на 500 м. у најопаснијој конкуренцији од 16 такмичара, донела је велики успех београдским студентима. Борба за прво место се уствари водила између њих. Две стотине метара сви возе у једној линији, нико се не издваја. На 300 м. пред циљем долази до оштре борбе. Узвици са обале бодре такмичаре и они чине крајње напоре:

— Антоне сад!

— Јоже, напред!

Узвици су све чешћи, што су такмичари ближе циљу. Још неколико метара. Вил води за свега пола метра испред Корде Слободана, који се није помирио са овим. Он упорно весла и сустиже водећег, прелази га и када се већ сматрало да је он победник, „вечити пратилац”, Вил Антон, последњом снагом поново избија напред и за непуних пола метра, кљун његовог кајака пролази први кроз циљ. Још једна победа, још нових бодова за београдске студенте.

Слаба организација

Не може се дати преглед овог такмичења, а да се не каже неколико речи о организацији. Поморско-бродарско друштво „Победа”, показало се као врло слаб организатор. У руководство такмичења, тј. у жири, требало је да уђу сви руководиоци екипа. Међутим, жири је имао само чланове „Земуна” и „Змаја” из Земуна, „Победе” и друштва „Иво-Лола Рибар”. Неслагања и препирке око проблема дисквалификације такмичара (који су прошли изван мотке за циљ), су поред мењања осталих пропозиција, веома велики недостаци руководства и организатора. Свађа пред такмичарима, који су такође учествовали у њој, баца веома лошу слику на цело такмичење.

Зоран Димитријевић

Старт на хиљаду метара ШКД

ПЕТО ФУТБАЛСКО первенство Универзитета

Кроз неколико дана отпочеће јесење спортско првенство Београдског универзитета и великих школа. За разлику од досадашњих такмичења, овогодишње првенство има много већи значај. Сада се на Универзитету формирају спортски клубови који ће се такмичити у одређеним градским студентским лигама. Претставници (првопласирани и другопласирани) градске студентске лиге, као и на осталим универзитетима у земљи, имаће право да се идуће године такмиче у државним студентским лигама.

Као и прошле године, и овог пута спортску сезону на Универзитету отварају футбалери, чијим ће наступом отпочети пето футбалско првенство.

На првом футбалском првенству, одржаном октобра и новембра месеца 1946 године, у полуфиналном сусрету екипе Државног института за фискултуру и Пољопривредно-шумарског факултета, и после игре од 120 минута, играле су нерешено 3:3. Коцка је била наклоњена екипи ДИФ-а, али је ова у финалном сусрету била поражена 2:0 од екипе Техничког факултета, која је после ове победе освојила назив првог футбалског првака Универзитета. На другом футбалском првенству 1947/48 екипе су подељене у две групе, где су прваци били Правни и Дом војних студената. У финалном сусрету екипа Дома војних студената је победила екипу Правног са 2:1 и без иједног пораза постала првак Универзитета.

Треће футбалско пршвенство одржано априла и маја 1949 године, било је до сада најинтересантније. После излучних борби, за наслов првака се борило пет првопласираних екипа: Пољопривредно-шумарски, Државни институт за фискултуру, Дом војних студената, Грађевински и Правни. Победом у претпоследњем сусрету са екипом Државног института за фискултуру 2:1, агрономи су освојили првенство Универзитета, где су током читавог такмичења показали најсталнију форму и заслужено били први.

На прошлогодишњем првенству, где су екипе, по пласману из претходне године, биле подељене у две групе, прво место осваја екипа Грађевинског факултта, пошто је у одлучној утакмици играла нерешено са екипом Пољопривредно-шумарског факултета 2:2, и тако, захваљујући бољој гол-диференцији успела је да се задржи на челу табеле.

Овогодишње првенство, на коме учествују фудбалски клубови појединих факултета и великих школа, очекује се са великим интересовањем. Према досадашњим резулатима и форми, најозбиљнији кандидати за прво место биће екипе: „Медицинар” II (прва екипа се такмичи у I разреду Београда) и „Техничар”, ма да и екипе са осталих факултета (Економски, Ветеринарски, Државни институт за фискултуру и др.), много не заостају.

Извлачење парова извршиће се сутра, док ће прво коло почети у суботу 28 октобра.

шах

Студенткиња Вера Јовановић — победник Четвртог женског шампионата

Вера Јовановић

На овогодишњем женском првенству у Скопљу, Верица Јовановић, ст. технике уверљиво је победила и тиме постала нова првакиња Југославије у шаху. Њен резултат, постигнут у досада најјачој конкуренцији женских финалних турнира, претставља пријатно изненађење и највећи успех у њеној започетој шаховској каријери. Бити прва испред троструке шампионке Тимофејеве, Цвенклове, инж. Делакове, Андрићеве и др. значи несумњиво велику победу.

Истакла се још прошле године у Љубљани када се високо пласирала на треће место, оставивши за собом многе реномиране шахисткиње. Тако је и сада на турниру у Скопљу својом продорном игром и озбиљним прилажењем свакој партији, оставила најлепши утисак. Ако се узме у обзир да се наша млада првакиња тек врло кратко време интензивније бави шахом, онда нема сумње да се овде ради о једном јаком таленту. Иако стилски још није изграђена, што је и разумљиво за њене године, испољава већ сада врло фини позиционо смисао и зна лепо да комбинира. За даљи њен напредак, који је свакако известан, биће наравно потребан још свестранији рад на изучавању шаховске теорије.

СПОРТ

Наши коментари

Кад се екипе не пријаве на време...

Да би јесење спортско првенство Београдског универзитета и великих школа што пре отпочело универзитетски одбор ФИСАС-а организовао је пре десетак дана састанак претставника свих факултета на коме је решено да се до 15-X испитају прилике на свим факултетима и изврши пријављивање само оних екипа које имају све услове да учествују на овогодишњем првенству. Првенство, место да почне 20 октобра, одлаже се за недељу дана на предлог претставника Техничке велике школе и Пољопривредног и Шумарског факултета, да би се одиграло неколико тренинг утакмица. Међутим, **у одређеном року стигле су пријаве само са Техничке велике школе, Медицинске велике школе, Филозофског и Ветеринарског факултета**, што је потпуно успорило припреме за такмичења, јер се не зна колико ће екипа у којој дисциплини наступати. На безбројне интервенције Универзитетског одбора ФИСАС-а током целе прошле недеље, пријаве су још доставили Природно-математички, Економски, Пољопривредни и Шумарски факултет, док пријаве са Правног, Више педагошке школе и Школе за више политичке науке још нису предате.

О томе колико немарност појединаца са ових факултета омета правилно одвијање спортског живота на Универзитету, не треба нарочито истицати. Треба напоменути само толико да од сада такмичења организује Градски одбор ФИСАС-а и да је то строг фискултурни форум који не трпи овакве аљкавости.

...ИЛИ КАД ЈЕДНИ РАДЕ А ДРУГИ „СПАВАЈУ”!

Првих дана почетка школске године формирани су на већини факултета иницијативни одбори за оснивање спортских клубова, који ће од ове године, за разлику од прошлогодишњих гимнастичких друштава, бити носиоци читавог спортског рада на Универзитету и великим школама. За сада је највећа активност запажена на Техничкој великој школи, где су већ створени услови за оснивање пет спортских клубова (фудбалски, кошаркашки, одбојкашки, стоно-тениски и смучарски).

Међу факултетима који се исто тако припремају за оснивање спортских клубова налазе се још Економски, Ветеринарски и Филозофски факултет. Међутим, има и таквих случајева где фискултурни одбори појединих факултета још не знају ни о чему се ради (Правни, Виша педагошка школа, Академија ликовних уметности, Академија позоришне уметности и др.) И на овим факултетима су постојала гимнастичка друштва, али изгледа да су те управе саме себи дале „разрешницу”. Разумљиво је онда што студенти ових факултета осуђују своја руководства, која их, својом немарношћу, остављају по страни, док се љубитељи спорта на другим факултетима све више окупљају око својих спортских друштава.

Н. Ст.

„ЦРВЕНА ЗВЕЗДА” — „МЕДИЦИНАР” 2:1 (2:0)

(Од дописника са факултета)

„Црвена звезда”: Мркушић (Ловрић), Кашанин, Тадић, Палфи, Ђурђевић, Бајић, Огњанов, Митић, Томашевић, Такач, Вукосављевић. **„Медицинар”:** Балов (Филиповић), Шинковић, Милатовић, Обрадовић, Шећеров, Јаниħијевић, Диклић, Жуњић, Брујић, Патрногић, Поповић.

Тим „Медицинара” пружио је снажан отпор комплетној екипи „Црвене звезде”. „Црвена звезда” је у 32 м. преко Вукосављевића и у 40 м. преко Митића повела са 2:0. У другом полувремену „Медицинар” је имао прилике да изједначи. Диклић, који је два пута избио пред голмана није успео да реализује зреле шансе. Последњих 20 м. припадају „Медицинару”; у 80 м. преко Патрногића успева да смањи резултат на 2:1. (Б. М.)

Хумор · разонода · занимљивости

Пронашао Америку

Како сазнајемо млади проналазач, економиста Милан Милошевић пронашао је Америку. Према резултатима његовог истраживања та Америка се налази јужно од Лондона (Енглеска). За овај проналазак први пут се сазнало на испитима из Економске географије. Професор је остао жив.

На испиту граматике

Професор: „Да ли знате каква је ово реченица: Студенти ће добити свеске и хартије”.

Студент: „То је, овај, просто невероватна реченица”.

Библиографија

Група понављача сабрала је своја дугогодишња искуства у један зборник који има намеру да штампа под насловом: „Сто и једно правило које треба да зна сваки просечни студент”. Доносимо једну ниску „бисера” из тих правила.

1. Што више учиш — то мање знаш.

8. Стипендија — камен око врата.

15. Књита — најбоље средство за успављивање.

30. Већ од другог семестра почни да се жалиш како си промашио факултет.

48. Увек се буни. То ће ти дати могућност да дођеш у ситуацију када ћеш својој околини моћи да кажеш: „Јесам ли ја говорио...”

59. Ако имаш нешто важно да испричаш своме пријатељу — води га у библиотеку.

60. У току школске године буди само два пута болестан: на почетку, када се примају задужења и на крају, када треба ићи на море.

101. Бави се фискултуром — она је рентабилна.

Сликари мирно!

Жало! Ми би желели да вас посетимо. Имамо намеру да пишемо репортажу о вама.

— О, молим. Само претходно извадите одобрење од Министарства Народне одбране.

— Како!?... Сигурно смо погрешили број. Извините...

— Не, не. Нисте погрешили. Овде Академија...

МОЛИМ ВАШЕ ПАПИРЕ!

...са тим речима дочекао ме је на вратима Академије дежурни студент са црвеном траком око руке. Пошто је савесно испитао веродостојност свих потписа и печата, нареди ми да из џепова повадим сав запаљиви материјал и хладна оружја: шибице, перорез, жилете и др. Послушао сам без речи.

— А сада подигните руке да вас претресем.

Руке се саме подигоше и ја у истом тренутку осетих како ми вешти прсти дежурног извукоше нешто из џепа. Чешаљ! — сину ми кроз главу. Претрнух: ако ми сада затражи оружни лист — пропао сам. Срећом, он му само опипа ивицу и сумњиво вртећи главом, врати га на место.

— У реду, рече најзад. Можете ићи. Тамо десно је штаб, или, како ви кажете — Ректорат.

КОМАНДАНТОВЕ ОЧИ СУ ЧУДНО ЗАСВЕТЛИЛЕ

Улазим у штаб.

— Изволите сести, дочека ме глас главом главног команданта. Дежурни телефониста ме је обавестио да ћете доћи.

Сео сам. Мој поглед поче да лута по соби. На зиду, за леђима команданта Академије, висила је огромна карта училишта са разнобојним заставицама које означавају разна одељења школе. На постољу поред прозора прсио се Наполеон у својој класичној пози.

— Задатак овог училишта је, отпоче први командант, да од наших људи створи чврсто дисциплиноване уметнике, који ће сутра бити корисни чланови заједнице. Гвоздена дисциплина — то је темељ нашег рада. Ми дисциплину за сада примењујемо само у практичној обуци питомаца, али имамо намеру да оснујемо катедру, која ће студенте упознавати са дисциплином и са теоретске стране.

Командантове очи чудно засветлеше (одмах се одаде човек кога лако одушевљавају велике идеје):

— Имамо намеру, да наше академце и униформишемо. Чека се само одобрење. Ја са својим сарадницима сада дискутујем, какве боје треба да буду те униформе. Замислите тек, молим вас, нашег питомца у новој униформи са амблемом эпанка на крутом оковратнику. Сви ће одмах задивљени повикати: „Гле нашег сликара — фолклорца. баш је диван”. А тек девојке... Командант обешењачки пуцну прстима... Но, већ је време. Да пођемо на час обуке.

НЕДИСЦИПЛИНОВАНИ БРОЈ 38

Ушли смо у велико двориште Академије. Пошто је време лепо, вежба се напољу. Час је практичних вежби питомаца сликарског отсека, који су већ постројени. У рукама чврсто држе своје палете. Позирају им модели у народним ношњама. Дежурни, који је приметио да долазимо, оштро командује: „Сликари и модели — мирно!!”. Следује отсечан рапорт команданту: „На отсеку ништа ново...”. Командант, пошто је обишао строј, затражи дисциплинске картоне питомаца.

— Број 38!

— Ја, — чу се тихи глас из строја сликара.

— Опет сте закаснили. Овог пута преко два минута.

— Али, ако смем да приметим, штоперица дежурног иде напред.

— Доста! Ово нека вам буде последња опомена. Молим вас, обрати ми се командант (био је страшан у својој љутини), овај број 38 типичан пример недисциплинованог односа према напорима наше школе да од ових људи створи дисциплиноване народне уметнике. Само такав човек је могао да од почетка године закасни читавих пет минута и четрдесетједну секунду. Но, ми имамо начина да станемо на пут самовољи недисциплинованих појединаца.

Код ових речи командант севну страшно очима. Да се у том тренутку могло погледом убијати, несретни број 38 био би на месту мртав.

— А сада ако желите, обрати ми се командант већ мало умирен, можете присуствовати саветовању шефова штабова година Академије. Дискутоваћемо о чиновима.

— Хвала, друже команданте, одбих ја. Ово што сам чуо и видео, биће ми довољно да добијем праву сику о напорима ваше команде.

Упутисмо се ка излазу.

— Па, довиђења. Посетите нас још који пут.

Командант Академије за дисциплиновану уметност, снажно као прави војник стеже ми руку.

А. Шт.

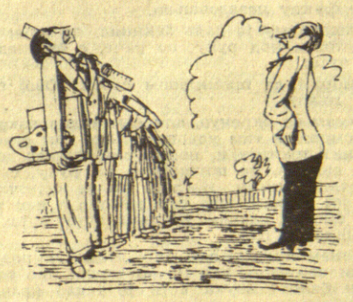

Страдиваријусова тајна

Вековима се жалило, што се никако није могла сазнати тајна састава виолине чувеног Страдиваријуса, коју нико није могао имитирати. Два америчка хемичара су пре извесног времена објавила, да су успели успели да открију формулу за којом се толико дуго трагало. Ипак, ово чепркање по прошлости не мора да значи да се ушло у траг ишчезлом старом спису. Наоружани свим знањем модерне анализе, микро-хемије и спектрографије, ови проналазачи су наишли на мале љушчице лака, од кога су била „леђа” старог прецизног инструмента. Они су констатовали, да постоје две врсте овога лака, који су стављени, један преко другог. Први слој је жут, а други браон-црвен. Оба ова лака садрже различиту сразмеру соли, док су метали тих соли били идентификовани и дати у одређеној количини. То су: калцијум, силицијум, бакар, алуминијум, натријум, магнезијум, калијум, манган и гвожђе. Жути лак садржи трагове олова, никла и калаја. Укратко, овај лак састоји се од калафонијума, богатог калцијумом, стврднутог са пепелом изгорелог дрвета са којим је помешан и растворен у ланеном уљу и терпентину, а затим обојен бројастом бојом те стављен на врло танак слој филма.

Пошто су продрли у мистерију ове композиције, хемичари су направили овај лак и искористили га. Били су веома радосни и горди због чињенице, да су баш они успели да добију исту боју, исту прозрачност и исту солидност.

Стручњаци, после овога не могу да разликују једног „Страдиваријуса”, од једног артикла који су ова два хемичара успела да створе.

Одговорни уредник: Влада Митровић, Уредништво и администрација Београд, Балканска 4 телефон 23-464; Чековни рачун: 103-903213. Штампарија „Борба” Београд, Кардељева 31.